

לא רק יכול. גם ממש רוצה

גישה דומה ב"Review of Economic Design. מועמד בעל עמדות עמומות, נטען, מציע למצביעים את חופש המ"חשבה והתקווה שמה שייחלו לו יתקיים. מועמד כזה יכולט לטובה עבור מצביעים רבים דווקא בסביבה של מנהיגים המציעים דרכים ברורות ובהירות.

במגרש המשחקים של מובילי המפלגות הבאות מסתורבים מנהיגים נוספים המבטיחים עמדות עמומות ובראשם כמובן בני גנץ, ובמידת מה יאיר לפיד. אלה מבטיחים לפעול למען האזרחים, לפעול לאחדות ושאר סיסמאות. איווט ליברמן ויאיר גולן בחרו בקו אחר וברור: אמירות חריפות, הצהרות חד-משמעיות, לעיתים בשפה לחמנית. זה מבטיח להם נוכחות תקשורתית, אבל גם סוגר אותם בתוך קהל יעד מסוים מאוד. גולן נותר בתוך גבולות השמאל האידאולוגי; ליברמן נשאר בבייס הרוסי-חילוני. הם לא מתרחבים. בנט, לעומתם, מבין שצמיחה מחדש מחייבת התקרבות מחודשת לימין הרך, למתון, לזה שאיבד אמון בנתניהו - אבל עדיין לא חוצה את הקווים. עבורם הוא צריך להיתפס כדמות מוכרת, לא מהפכנית, מדודה - ולכן עמומה.

עם זאת, יש הבדל עמוק בין שתיהן כאסטרטגיה לבין שתיהן המתפרשת כפחד. בנט עושה נכון כשהוא שומר על עמימות בנושאי ליבה, גם אם זה לא מוצא חן בעיני חלק מאלה המבקשים לתמוך בו. הם יתמוכו בו במישרין ובעקיפין בלאו הכי. בשלב מסוים, שתיהן ממושכת עלולה להתפרש כהתחמקות מהיכולת לשאת את חום המטבח. הציבור לא בהכרח מבקש עמדות ברורות אלא אדם ברור. אחד שלא רק יכול, אלא שממש ממש רוצה. שידוע לעמוד בלחץ הקרב אליו הוא נכנס. מול נתניהו, השופרות, הרעל. אדם שלא חרשש להתלכלך בזירה הפוליטית, גם כשזו מלאה בבזק. כדי לחזור באמת - לא כאורח באולפנים אלא כפוליטיקאי מורכב - חייב בנט, לצד עמימות רעיונית, לייצג בהירות אישיותית, ובעיקר רצון עז ותשוקה לנצח. כי בסופו של דבר אנשים שומעים עמימות תוכנית, וחווים עמימות רגשית.

סקוט קליפורד, פרופסור למדעי המדינה מאוניברסיטת טקסס פרסם ב"Political Behavior" ב-2022, מאמר שבו הוא כמו נתן עצת זהב לבנט. על המועמד השואף לנצח, הוא כתב, לבסס את דבריו על הצדקות מוסריות, ולא על נקיטת עמדות. הציבור כבר ראה הכל, שמע הכל, ומבקש מנהיגות אמיתית. בינתיים בנט משדר שהוא נרתע מהתייצבות. לא קיבלנו תחושה שהוא חייב להיות ראש ממשלה, שהוא חייב את זה לעצמו, לעמו, שהוא דוד שעומד להתייצב מול גורליית, ולא מפחד מהצל שהוא מטיל.

להרכה ישראלים יש ציפיות גדולות מנפתלי בנט. רואים בו את "האחד שיכול". האחד שיכול להיות מעין ימין-מרכז, שיאחד את גוש מתנגדי-מאוכזבי-ומתעייפי נתניהו, אבל אולי יותר מזה: שיחזיר ענייניות, סדר, עשייה למען האזרח. יש שזוכרים לו לטובה את תקופת ממשלת השינוי, ויש שמשליכים עליו ציפיות מציפיות שונות. יש לכל אלה ביטוי בנתונים הדורספרטיים בסקרים. הוא, כאמור, האחד שיכול לנצח את בנימין נתניהו ולבנות קואליציה בבחירות הבאות, אם וכאשר יתקיימו.

הנה, במקביל לציפיות הללו נדמה לרבים שבנושאים מרכזיים בנט שותק. גם אחרי שהופיע ב"פגוש את העיתור" ודיבר, היתה לרבים תחושה שהוא לא ממש דיבר. שהוא לא התנסח בנושאים החשובים, נשאר מעורפל ושמר על עמימות. הציפייה שיתייצב ויגיד את האמת הברורה על נתניהו, סמוטרייץ' וכן גביר, על המשבר החוקתי - היא כמעט אינסטינקטיבית בקרב מחנה המרכז-שמאל. והנה, בנט, מי שכיחן כראש ממשלה, ומי שיכול לדבר מניסיון ולא בסיסמאות, בוחר בינתיים לשתוק. שותק על בג"ץ, שותק על המשבר הכלכלי, שותק גם כשאנשים מחפשים אלטרנטיבה ובהירות. יש מי שרואים בכך חולשה, התחמקות או חישוב ציני. אבל לא בטוח שהם ממקמים את הביקורת שלהם במקום הנכון. ייתכן שבנט פשוט פועל מתוך מה שהוא מבין על פסיכולוגיה פוליטית, ושל מה שמניע את ציבור הבוחרים שבאמת חשוב לו.

המחקר הפוליטי עוסק שנים רבות בסוגיית העמימות בקרב מנהיגים ומועמדים בבחירות ובוחרן כיצד מצביעים מגיבים למועמדים עם עמדות נחרצות לעומת כאלה ששומרים על עמימות. מיכאל טומן, חוקר מדעי המדינה מאוניברסיטת טקסספרד, וחוקרים אחרים הראו כי מועמדים עם עמדות חדות אמנם זוכים לתמיכה נלהבת מהבייס שלהם - אך לעיתים קרובות מרחיקים את קהל המתלבטים. לעומת זאת, מועמדים שמציגים עמדות כלליות יותר או שומרים על ניסוח עמום, מצליחים לשמר רדיוס תמיכה רחב, גם אם הוא פחות נלהב. במאמר מ-2009 ב"American Political Science Review" טענו טומן ושורפיו כי מועמדים בעלי עמדות עמומות מושכים מצביעים, וכי עמימות היא אסטרטגיה מנצחת לגיוס מועמדים שאינם משויכים באופן מובהק למחנה כלשהו. בהירות אידיאולוגית מגייסת את המשוכנעים, אך גם מדירה את המתלבטים. בנט כנראה סבור שהצהרה ברורה אחת על פתרון לסוגיה הפלסטינית, או על גבולות הסמכות של בג"ץ, עלולה לסגור דלתות בפני הקהל שהוא רוצה לגייס.

אנדרו פוסטלווייט, חוקר מהמחלקה לכלכלה באוניברסיטת פנסילבניה, פרסם ב-2002 מחקר הנוקט

יש מי שרואים בשתיקתו של נפתלי בנט חולשה, התחמקות או חישוב ציני. אבל ייתכן שהוא פשוט פועל מתוך מה שהוא מבין על פסיכולוגיה פוליטית, ושל מה שמניע את הבוחרים שבאמת חשובים לו

ד"ר איתי שילוני הוא מייסד ומנכ"ל S2R, חברה לייעוץ ארגוני-אסטרטגי ומרצה לעמית בביה"ס אריסון למינהל עסקים באוניברסיטת רייכמן

page

363